

# Vloga in pomen učenja ruščine v slovenski družbi in izobraževanju

*Janja Urbas*

*Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slavistiko*

Prispevek obravnava vlogo, pomen in specifično učenje ruščine v slovenski družbi in šolskem sistemu. Čeprav je bila rusistika vse od ustanovitve Filozofske fakultete pomemben sestavni del slavistike, se je položaj ruskega jezika v slovenskem šolskem sistemu v zadnjih 100 letih dramatično spreminjal: od vzcveta znanstveno-raziskovalne dejavnosti na univerzi v času Rajka Nahtigala (1919–1952) do povojnega obveznega učenja ruščine v šolah v 50. letih in posledično postopnega upadanja zanimanja za ruščino vse do konca 80. let prejšnjega stoletja, ko je bila ruščina praktično ukinjena na vseh slovenskih gimnazijah. Pri ponovni popularizaciji učenja ruščine v gimnazijah in kasneje osnovnih šolah ter oza-veščanju pomena znanja jezika za kulturno, gospodarsko in politično sodelovanje med Slovenijo in Rusijo na prelomu 21. stoletja je imela in ima ključno vlogo prav Filozofska fakulteta oz. katedri za ruski jezik in književnost.

**Ključne besede:** ruščina, popularizacija učenja ruščine, učbenik

В статье представлена специфика, роль и значение изучения русского языка в словенской системе образования. Несмотря на то, что русистика являлась неотъемлемой частью славистики со дня учреждения Философского факультета, положение русского языка в словенской образовательной системе за последние 100 лет драматично менялось: от бурной научно-исследовательской деятельности в области славистики во времена Райко Нахтигала (1919- 1952 гг.) до введения обязательного обучения русскому языку в школах в послевоенные годы и резкого падения интереса к изучению языка в конце 80-ых гг. 20-ого века, когда русский язык был вытеснен практически из всех словенских гимназий. При популяризации русского языка в гимназиях и позже основных школах на рубеже 21 века решающую роль сыграла кафедра русского языка и литературы Философского факультета Люблянского университета.

**Ключевые слова:** русский язык, популяризация изучение русского языка, учебник

The article presents the role, importance and specifics of learning the Russian language in Slovenian society and educational system. Even though Russian has been an important part of Slavistics since the establishment of the Faculty of Arts in Ljubljana, the position of the language has changed dramatically over the past 100 years: it started with the rise of scientific and research activities during the time of Rajko Nahtigal (1919-1952), then continued to become an obligatory subject in schools during the post-war period in the 1950s, and later there was a period with a gradual loss of interest in learning the language in the late 1980s, when Russian classes were ended in almost all Slovenian high schools. It was the Faculty of Arts, and specifically the Department for Russian Language and Literature, that played a key role in renewing interest in Russian in high schools and later primary schools at the turn of the 21st century, and later also in raising awareness of the importance of language skills for cultural, economic and political cooperation between Slovenia and Russia

**Keywords:** Russian language, popularisation of learning Russian, textbook

## 1 Kratek zgodovinski oris poučevanja ruščine v Sloveniji

### 1.1 Kulturnozgodovinsko obeležje učenja ruščine od ustanovitve univerze leta 1919 do 90. let 20. stoletja

Poučevanje ruščine na Slovenskem ima dolgo zgodovino, v šolski sistem pa je stopila skozi univerzitetna vrata. Začetki zanimanja za Rusijo in ruščino pri nas segajo sicer daleč nazaj pred ustanovitev univerze v Ljubljani, v čas prvih diplomatskih stikov z Rusijo v 16. stoletju in še zlasti v obdobje razsvetljenstva in romantike, ki je spodbudilo znanstveno-raziskovalno dejavnost na področju zgodovine, jezikoslovja in književnosti.<sup>1</sup>

Tako je tudi prvo formalno sistemsko poučevanje ruščine v slovenskem prostoru bilo omejeno na fakultetni študij in se je začelo leta 1919, ko je bila ustanovljena univerza v Ljubljani in je ruščino v okviru slovanske filologije začel predavati profesor Rajko Nahtigal. V skladu s takratno jezikoslovno tradicijo se je Nahtigal posvečal predvsem historičnim vidikom poučevanja jezika, za pouk modernega ruskega jezika pa je leta 1922 v Ljubljano kot lektorja povabil Nikolaja Fjodoroviča Preobraženskega, ki je na univerzi deloval vse do upokojitve leta 1959 (Skaza 1998).

---

1 Pri kratkem zgodovinskem pregledu poučevanja jezika smo se osredotočili predvsem na ključne prelomnice, ki so ruščini zagotovile status enakopravnega predmeta v sodobnem izobraževalnem sistemu. Podrobneje o zgodovini rusistike v prispevku *Slovenska rusistika* (Skaza 1998).

V času med obema vojnama ni dokumentiranih podatkov o poučevanju ruščine zunaj fakultete. Rusko so se takrat po vsej verjetnosti učili le zagreti posamezniki, o čemer pričata prva dva učbenika ruščine za Slovence: *Ruska začetnica za Slovence* (Blumenau 1927) in *Ne bojmo se ruščine* (Isačenko 1939), poljuden uvod v ruski jezik za samouke, učbenik slovitega ruskega profesorja, ki je kratek čas (1940/1941) predaval rusko zgodovinsko slovnico na Filozofski fakulteti.

Oba učbenika sta nastala pod vplivom prevajalno-slovnice metode in slonita na kontrastivni analizi slovenske in ruske slovnice ter prevajanju in učenju na pamet leposlovnih besedil.

Po 2. svetovni vojni postane ruščina glede na takratne politične razmere v Jugoslaviji in močno navezovanje na Sovjetsko zvezo obvezen tuj jezik v slovenskih nižjih gimnazijah (danes 5., 6. 7. in 8. razred) in dobi status izbirnega maturitetnega predmeta ob angleščini in latinščini na višji gimnaziji.<sup>2</sup>

Tako leta 1946 za potrebe pouka v novih okoliščinah izideta dva učbenika: *Ruski jezik v poljudnoznanstveni luči* Rajka Nahtigala (1946) in *Первый шаг* Preobraženskega (1946). Kljub spodbudnim naslovom in želji po poljudnem podajanju snovi za dijake učbenika ostajata, podobno kot njuna predhodnika, zavezana tradiciji kontrastivne historične analize slovanskih jezikov oz. slovnčnih struktur v slovenščini in ruščini, besedila lekcij so pretežno odlomki iz leposlovnih del, ki so pogosto težko razumljivi in povsem nepovezani s slovnčnim delom posamezne lekcije. Edine naloge, ki utrjujejo podano teoretično znanje, so prevodi.

Za ljudi, ki so se učili rusko v povojni Jugoslaviji in se danes z veseljem vračajo na tečaje v tretjem življenjskem obdobju, je značilno, da znajo na pamet cele odlomke iz Puškinovih pesnitev, Lermontovega *Junaka našega časa* ali celo Turgenjeva. V pogovoru jih sicer močno zanese v nekdanjo »srbohrvaščino«, ruske leposlovne odlomke pa citirajo vneseno in povsem pravilno. Po vsej verjetnosti so jim ljubezen do ruske književnosti in intonacijo predali ruski emigranti, ki so tiste čase poučevali rusko in so metodološko sledili komparativni razlagi in učenju na pamet besedil in slovnčnih paradigem ter prevajanju kot ozaveščanju razlik med obema jezikoma.

Leta 1954 je ruski jezik z literaturo postal diplomski predmet na ljubljanski univerzi, leta 1962 je v okviru Oddelka za slovanske jezike in književnosti dobil

2 Vir ni dokumentiran. Podatek smo zabeležili v 90. letih, ko je na FF kot lektor poučeval Jože Sever, ki je v 70. letih aktivno sodeloval z Zavodom za šolstvo, in na podlagi izjav nekaj starejših tečajnikov, ki so iz ruščine maturirali leta 1954 po osemletnem pouku (4 leta nižja gimnazija in 4 leta višja).

samostojno katedro (Skaza 1998). V sledečih 30 letih so bili postavljeni strokovni temelji za pouk modernega ruskega jezika in književnosti na fakulteti, na rusistiko se je letno vpisovalo do 15 študentov.

Po Nahtigalu je jezikovne predmete na katedri prevzel Franc Jakopin (1960–1983), ki je leta 1968 izdal *Rusko-slovenski šolski slovar* (1965) in prvo moderno sinhrono *Slovnico ruskega knjižnega jezika* (Jakopin 1968). Leksikografsko delo je nadaljeval Jože Sever, ki je deloval kot lektor na FF od 1981 do 1995 in izdal dva slovarja: *Rusko-slovenski učni slovar* (Sever idr. 1977) in *Rusko-slovenski in Slovensko-ruski slovar* (Sever in Plotnikova 1990). Raziskovalno in pedagoško Jakopinovo delo je kot predstojnica katedre za ruski jezik nadaljevala Aleksandra Derganc, temelje za sodobno raziskovalno in pedagoško dejavnost na katedri za rusko književnost pa je za Vero Brnčič nadgradil Aleksander Skaza (Skaza 1998).

Pri lektorskih vajah se vzpostavi praksa vzporednega dela domačega in tujega lektorja, kjer domači prevzame aplikativni del teoretičnih jezikovnih predmetov, ruski naravni govorec pa konverzijske ure, ki so vsebinsko prepuščene vsakokratnemu lektorju.

V 70. in 80. letih se tako kot drugod po Jugoslaviji nadaljuje tradicija poučevanja ruščine na gimnazijah. Ruščina ostaja maturitetni predmet vse do ukinitve mature leta 1980 z usmerjenim izobraževanjem.

## 1.2 Strokovna in civilna pobuda za ohranitev ruščine v šolskem sistemu na prelomu v 21. stoletje

Na začetku 90. let v času tranzicije in ob začetkih globalizacije se je ruščina v Sloveniji znašla v precej nenavadnem položaju. Po eni strani se je z razpadom Sovjetske zveze in z odpiranjem čedalje večjih možnosti za gospodarsko sodelovanje začelo povečevati zanimanje za študij ruščine na fakulteti in tečajih za odrasle. Leta 2001 smo po rekordnem številu 80 vpisanih študentov zaradi omejenih kadrovskih možnosti in neuravnoteženega položaja ruščine v šolskem sistemu morali omejiti vpis na 40 študentov, saj so se slednji večinoma vpisali brez ustreznega predznanja jezika. Po drugi strani je zanimanje za učenje jezika v gimnazijah kljub naklonjenosti in podpori Ministrstva za znanost, izobraževanje in šport tako upadlo, da je bila ruščina kot drugi tuji jezik ukinjena na vseh srednjih šolah. Potrebno je bilo veliko truda in prizadevanj Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, kateder za ruski jezik in književnost, ravnateljev, učiteljev in širše javnosti, da se je na prelomu v 21. stoletje ponovno vzpostavila izobraževalna vertikala.

Skoraj dve desetletji smo se prosvetni delavci soočali s problemom motivacije dijakov za učenje ruščine in ponovno umestitev predmeta v šolski sistem. Ključno vlogo pri tem sta odigrali dve republiški komisiji:

1. Republiška maturitetna komisija, imenovana leta 1993 (danes Državna predmetna komisija za splošno matura, DPK SM za ruščino), ki jo je najprej vodil Jože Sever in nato Janja Urbas, je ruščini poleg ponovne uvrstitve med tuje jezike v predmetniku zagotovila status maturitetnega predmeta. V sestavi komisije so bile do 2008 v različnih mandatih poleg predstojnice Aleksandre Derganc vse lektorice za ruski jezik na FF (Janja Urbas, Tatjana Komarova, Marina Spanring-Poredoš) in profesorice gimnazij Mira Avsec, Ana Brvar in Ines Vozelj Šteharnek. Leta 1995 smo pozdravili prva dva maturanta iz ruščine.

2. Predmetna kurikularna komisija (1998), katere člani so bili Janja Urbas, Jože Sever in Ines Vozelj Šteharnek, je izdelala prenovljen učni načrt za ruski jezik v gimnaziji in kasneje še v osnovni šoli. Na temeljih učnega načrta iz leta 1998 je bil napisan posodobljen *Učni načrt, Ruščina: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet in matura (420 ur), izbirni predmet (140 ur)* (Urbas in Vozelj 2008). Za potrebe poučevanja ruščine v osnovni šoli je bil izdelan *Učni načrt za izbirni predmet. Ruščina* (Vozelj in Urbas 2009).

Leta 2007 je bila pod okriljem Slavističnega društva Slovenije ustanovljena Sekcija učiteljev ruščine (predsednica Janja Urbas). Po ukinitvi Društva za tuje jezike je prevzela organizacijo Republiškega tekmovanja iz ruščine za gimnazijce, ki se je sicer brez prekinitev izvajalo več kot 30 let, tudi leta 1995, ko so ruščino poučevali na eni sami gimnaziji in je tekmovalo le 8 dijakov. Zahvaljujoč vztrajnosti in požrtvovalnosti lektorice na katedri za ruski jezik ter izjemnim izobraževalnim nagradnim potovanjem v Rusijo za zmagovalce, ki so jih financirala slovenska izvozna podjetja, je tako ruščina lovila korak z drugimi tujimi jeziki in pridobivala veljavo med dijaki.

Hkrati je na Zavodu za šolstvo RS od 1997 do 2007 kot svetovalka za ruščino delovala Ines Vozelj Šteharnek, ki je vodila nastajajočo študijsko skupino za profesorje ruščine na gimnazijah in prevzela naloge glavne ocenjevalke na Predmetni maturitetni komisiji. Za njo je kratek čas na Zavodu delala Marjeta Petek Ahačič, potem pa do leta 2017 nismo imeli svetovalca za ruski jezik. Danes to funkcijo skupaj s španščino združuje Mojca Ekart.

Pomembno vlogo pri popularizaciji učenja ruščine v Sloveniji v začetku 21. stoletja je imela civilna oz. družbena pobuda. Leta 2007 je bila med Društvom Slovenija

Rusija, Veleposlaništvom RF v Sloveniji in Ministrstvom za znanost, izobraževanje in šport podpisana *Deklaracija o sodelovanju pri promociji ruščine na slovenskih osnovnih in srednjih šolah v Republiki Sloveniji*, na podlagi katere je bil ustanovljen sklad Toneta Pavčka, ki s pomočjo sponzorskih sredstev (Krka, d.d., Novo mesto, Riko, d.o.o. in Društvo Slovenija Rusija s partnerji) podpira promocijske in izobraževalne projekte slovenskih gimnazij in osnovnih šol.

V letu 2018 je Sklad odobril 13 projektov (60 % gimnazijskih in drugih srednjih šol, 40 % osnovnošolskih in vrtčevskih) in stalne projekte: festival Veseli veter, Vesolje za slovenske najstnike (obisk Zvezdnega mesta v Rusiji) in organizacija okrogle mize ter Večera ruske kulture, ki je potekal 3. decembra 2018 (Društvo Slovenija Rusija, 2019).<sup>3</sup>

## 2 Položaj ruščine v Sloveniji danes

S povrnitvijo statusa maturitetnega predmeta in vzpostavitvijo celotne izobraževalne vertikale je ruščina v slovenskem prostoru po letu 2000 ponovno zavzela enakopraven položaj med drugimi tujimi jeziki. Danes se ruščina poučuje na različnih ravneh in za praktično vse ciljne skupine. Počasi si utira pot v osnovne šole, z vsakim šolskim letom narašča zanimanje za učenje ruščine na gimnazijah, univerzah, v jezikovnih šolah in tečajih za tretje življenjsko obdobje. Sem ter tja se nakazuje tudi že zanimanje za učenje otrok v predšolskih ustanovah.

### 2.1 Ruščina v osnovnih šolah

Prvi učni načrt za učenje ruščine v osnovnih šolah je bil narejen v okviru Razširjene predmetne komisije za ruski jezik leta 1998, eno leto pred uvedbo devetletne osnovne šole 1999/2000, prvi uradni podatki o številu učencev, ki so ruščino izbrali kot izbirni predmet, pa so na voljo od leta 2007/2008, ko so posamični primeri izbire jezika postali ustaljena praksa.

Tako kot pri drugih izbirnih jezikih učni načrt predvideva triletno učenje ruščine v 7., 8. in 9. razredu in se izvaja v obsegu dveh ur tedensko, kar zneso 204 ure v treh letih in lahko postane zelo dobra osnova za nadaljevanje učenja na gimnaziji. Čeprav je število učencev, ki izbirajo ruščino kot izbirni predmet, še zelo

3 Društvo Slovenija Rusija: <http://drustvo-sloru.si/wp-content/uploads/2015/06/Zaklju%C4%8Dno-poro%C4%8Dilo-Sklad-Toneta-Pav%C4%8Dka-2018.pdf> (13. 7. 2019).

skromno, lahko morda v prihodnosti ob vpeljavi obveznega drugega tujega jezika v OŠ upamo, da se bo ruščino mogoče učiti tudi bolj poglobljeno, saj *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2019–2023*, ki je trenutno v pripravi,<sup>4</sup> predvideva, da bodo lahko osnovnošolci za drugi tuji jezik izbirali med vsemi tistimi jeziki, ki so na maturi, torej tudi ruščino.

Največja težava, s katero se danes soočajo učitelji ruščine na OŠ, je popolno pomanjkanje ustreznih učbenikov za to ciljno skupino. Redki ruski učbeniki, ki naj bi bili namenjeni tujejezičnim osnovnošolcem, so koncipirani predvsem za učenje dvojezičnih ruskih otrok, ki živijo v ruskih diasporah po svetu in so povsem neprijemni za pouk ruščine pri nas.

## 2.2 Položaj ruščine na gimnazijah

Od leta 1990, ko se je v vsej Sloveniji ruščino učilo samo 5 dijakov na Poljanski gimnaziji, do danes, ko rusko kot drugi, tretji ali neobvezni tuji jezik poučujejo na 16 gimnazijah, smo prehodili dolgo pot. Število dijakov, ki se odločajo za učenje jezika, iz leta v leto raste, kar je razvidno iz neobjavljenih podatkov iz spodnje tabele, ki jo znotraj študijske skupine za ruščino na Zavodu RS z šolstvo vodi svetovalka za ruščino in žal ne vsebuje informacije o fakultativnih tečajih in krožkih, ki jih dodatno ponujajo skoraj vse gimnazije in še niso bili predmet nobene raziskave.

Leto	Št. dijakov
2007/2008	360
2008/2009	449
2009/2010	634
2010/2011	667
2011/2012	676
2012/2013	764
2013/2014	831
2014/2015	876
2015/2016	810
2016/2017	877
2017/2018	1378

Tabela 1. Število dijakov ruščine v srednjih šolah od leta 2006 do 2018

4 Ministrstvo za kulturo: <https://uprava.gov.si/.download/edemokracija/datotekaVsebina/367913?diposition=inline> (13. 7. 2019).

Tako kot pri drugih tujih jezikih se dijaki glede na ponudbo šole lahko odločijo za učenje ruščine v naslednjih modulih:

- Modul 70 ur – tretji/četrti tuji jezik začetni – A1
- Modul 140 ur – tretji/četrti tuji jezik začetni – A1+
- Modul 210 ur – tretji/četrti tuji jezik začetni – A2
- Modul 315 ur – tretji tuji jezik začetni – A2+
- Modul 420 ur – drugi tuji jezik začetni – B1

Spodbudno dejstvo je, da se čedalje več dijakov uči rusko kot drugi tuji jezik. V štirih letih se jezika naučijo tako dobro, da brez težav opravijo maturo iz ruščine. Dinamika udeležbe dijakov na ruski maturi kaže, da se je začetno vzorčno število maturantov od 10 do 15 v prvih desetih letih mature v obdobju od 2008–2010 podvojilo, do danes potrojilo, iz ruščine pa letno maturira v povprečju 60 dijakov, v letu 2018 na maturi 65 kandidatov, 46 na osnovni ravni in 19 na višji. (Maturitetna letna poročila, 1995–2018).<sup>5</sup>

Velik korak v priznanju pridobljenega znanja in s tem tudi spodbuda za poglobljeno učenje jezika na gimnaziji je prav gotovo umestitev nacionalnih izpitov iz ruščine v Skupni evropski jezikovni okvir (SEJO) z možnostjo pridobitve certifikata, ki ga od leta 2019 prejmejo vsi dijaki, ki so na maturi dosegli potrebno število točk za dosego ravni B1.

O premiku v motivaciji za učenje ruščine pri mladih zgovorno priča izjava nekdanjega dijaka Poljanske gimnazije, ki jo je podal za Sekcijo učiteljev ruščine:

Ob vpisu na Gimnazijo Poljane sem se odločil za ruščino, ker je bila izbira malo drugačna in se mi je zdelo prav poleg učenja romanskih in germanskih jezikov spoznati tudi svojo širšo slovansko dediščino.

V tretjem letniku smo se po državnem tekmovanju iz znanja ruščine z ostalimi nagrajenci udeležili nagradnega potovanja v Sankt Peterburg in preživeli odličen teden v ruski prestolnici kulture na delavnicah o ruskem jeziku in zgodovini. Sodeloval sem tudi na mednarodni olimpijadi iz znanja ruščine v Moskvi novembra 2016 in osvojil tretjo nagrado med Mladimi govorniki (Юный оратор).

Prav na podlagi znanja ruščine so se na plesnih tekmovanjih v akrobatskem rock'n'rollu spletla številna poznanstva in prijateljstva z ruskimi tekmovalci, ki so pregovorno vedno v večini. Po gimnaziji nadaljujem z učenjem ruščine na tečaju,

5 Državni izpitni center, Maturitetna letna poročila, [https://www.ric.si/splosna\\_matura/statisticni\\_podatki/](https://www.ric.si/splosna_matura/statisticni_podatki/) (13. 7. 2019).



ker želim še naprej razvijati in nadgrajevati svoje znanje ter ostati v stiku z jezikom, prav tako vidim velik potencial ruščine na svojem bodočem poklicnem področju biomedicine in farmacije. (Vrevc Žlajpah, Jaka)

### 2.3 Univerzitetni študij ruščine

Danes ruščino v Sloveniji poučujejo na dveh univerzah, v Ljubljani in na Primorskem. Dvostopenjski dvopredmetni visokošolski diplomski in magistrski študij ruskega jezika in književnosti je mogoč samo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Magistrski študij se izvaja na dveh smereh: prevajalski in pedagoški. Glede na nedavni težavni položaj ruščine v gimnazijah se je tudi danes še mogoče vpisati na študij ruščine brez ustreznega predznanja jezika, čeprav imajo pri vpisu prednost študenti z opravljeno maturo iz ruščine. Tako je izenačitev znanja študentov v prvih dveh letih pouka, zlasti na lektoratih, vsa leta ena ključnih težav. Drug problem, ki se nakazuje, je, da smo morali pred leti zaradi prevelikega povpraševanja vpis omejiti na 40 študentov, medtem ko se za nadaljevanje študija na drugi stopnji odloča le polovica. V letu 2018/2019 se je v 1. letnik 2. stopnje vpisalo 18 študentov na prevajalsko smer in 6 na pedagoško. Poleg rednega pouka se vedno več študentov drugih smeri odloča za ruščino kot obvezni izbirni drugi tuji jezik, zunanji udeleženci pa se množično vpisujejo na plačljive tečaje v okviru FF.

Na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani se ruščina poučuje dve leti kot drugi tuji strokovni jezik na Katedri za mednarodne odnose v obsegu 60 ur letno. Po navedbi nosilke, Larise Gabrovšek, se na lektorat vsako leto vpiše med 10 in 15 študentov.

Po podatkih nekaterih raziskav »se ruščina na Univerzi na Primorskem poučuje od leta 2006« (Makarova Tominec 2015:162) in ima status izbirnega jezika. Redni pouk ruščine izvajata dve članici Univerze na Primorskem – Fakulteta za humanistične študije UP FHŠ in Fakulteta za turistične študije UP FTŠ (izvajalka Irina Makarova Tominec), v letu 2018/2019 pa se je na omenjeni fakulteti vpisalo skupaj 44 študentov.

### 2.4 Učbeniki in učna gradiva

V slovenskih gimnazijah trenutno ni enotnega predpisanega učbenika za poučevanje ruščine. Do leta 1990 so uporabljali slovenski učbeniški komplet za pouk

ruščine na gimnazijah, *Ruska jezikovna vadbica I-III*, Vlaste Tominšek, kasneje pa so vsi gimnazijski učitelji v Sloveniji prešli na učbenike tujih založb (nemškega *Okno*, češkega *Raduga* in ruskega *Pojehali*).

Po raziskavi (Frank 2015) sicer danes v Sloveniji na različnih ravneh vertikale uporabljajo kar 11 učbenikov ruskih založb oz. kombinacijo več učbenikov na tečajih, medtem ko so bili na matični Filozofski fakulteti za potrebe lektorata in študija ruskega jezika izdani trije slovenski komunikativni učbeniki modernega ruskega jezika *Situacii, mnenija, upražnenija* (Urbas 2006), *Ja i ty ... .. mi in vi: učebnik dlja načinajuščih* (Spanring-Poredoš 2014), *Uroki russkogo 1: sem'ja?* (Komarova 2014) in *Ruska slovnica po naše* (Sever in Derganc 2006). Na katedri za rusko književnost sta v pomoč študentom pri študiju ruske književnosti v širšem zgodovinskem in kulturnem kontekstu izšla *Zlati vek ruske kulture* (Javornik 2018) ter *Pregled ruske kulturne zgodovine* (Podlesnik 2018).

## 2.5 Mednarodno sodelovanje med slovenskimi in ruskimi izobraževalnimi ustanovami

Zelo pomemben del učnega programa gimnazij predstavljajo mednarodne izmenjave s šolami iz Rusije (Gimnazija Nova Gorica, Gimnazija Poljane, II Gimnazija Maribor, III Gimnazija Maribor) ter strokovne ekskurzije v Moskvo in Sankt Peterburg. Kar nekaj gimnazij ima podpisane sporazume o sodelovanju z ruskimi šolami s poudarjenim učenjem tujih jezikov: Poljanska gimnazija s Peterburgom in Stavropolom, Gimnazija Nova Gorica z Dubno. V dogovorih so nakazane smernice za izvajanje izmenjav med učitelji in dijaki ter skupni kulturni in izobraževalni projekti.

Ključno podlago za sodelovanje na tem področju predstavlja *Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Ruske federacije o sodelovanju v kulturi, znanosti in izobraževanju*, ki je bil podpisan v Moskvi novembra 1995, v skladu z njim pa strani podpisujeta dvoletne programe sodelovanja na omenjenih področjih (*Program sodelovanja v kulturi, znanosti, izobraževanju in športu v obdobju 2016–2018*).

Tako Filozofska fakulteta v Ljubljani sodeluje z Moskovsko državno univerzo in Inštitutom Puškina, do leta 2010 je organizirala tudi vsakoletno poletno izobraževanje v Moskvi, ki se ga je udeleževalo do 10 študentov.

Univerza na Primorskem je leta 2016 podpisala sporazum o sodelovanju z Moskovsko državno univerzo o ustanovitvi skupnega izobraževalno-raziskovalnega

Središča Lomonosov, ki bo delovalo kot predstavništvo ruske univerze. V letošnjem letu so že v teku novi izobraževalni programi z možnostjo pridobitve dvojne diplome. Leta 2017 je Fakulteta za družbene vede v Ljubljani podpisala memorandum o sodelovanju s Severno-kavkaško federalno univerzo.

Od leta 2011 v Ljubljani deluje Ruski center znanosti in kulture,<sup>6</sup> ki je s svojo razvejano dejavnostjo in številnimi formalnimi in neformalnimi izobraževalnimi programi močno podprl prizadevanja slovenskih izobraževalnih ustanov in društev v promociji ruskega jezika in kulture ter v celoti prevzel organizacijo in izvedbo poletnih šol ruskega jezika, pa tudi izbor kandidatov za podelitev okoli deset vsakoletnih šestmesečnih državnih štipendij Ruske federacije slovenskim študentom za študij na ruskih univerzah. V letu 2018/2019 je na različnih univerzah v Rusiji polletne štipendije prejelo 11 študentov: 8 rusistov in 3 študentje drugih fakultet.

Na pobudo in v organizaciji Ruskega centra znanosti in kulture v Ljubljani se gimnazijci in osnovnošolci udeležujejo različnih projektov in tekmovanj, kjer vse stroške projekta pogosto krije ruska vlada.

## 2.6 Vstop ruščine v tretje življenjsko obdobje

V zadnjih 10 letih postaja ruščina zanimiva tudi za najstarejšo ciljno skupino. Čeprav nobena študija do zdaj ne nudi ustreznih podatkov, se po naših opažanjih vedno več upokojencev vpisuje na tečaje ruščine. Na spletni strani Ljubljanske univerze za tretje življenjsko obdobje (2019)<sup>7</sup> je nekaj let zapored zaslediti, da se ruščina postavlja ob bok drugim tujim jezikom. V letošnjem letu 2018/2019 so tako na urniku jezikovnih tečajev poleg 51 skupin angleščine, 14 skupin nemščine in 11 skupin španščine tudi 4 skupine ruščine, kar se presenetljivo ujema z razmerjem med ruščino in tujimi jeziki na gimnazijah.

To ugotovitev smo v zadnjih dveh letih s pridom izkoristili na Katedri za ruski jezik pri organizaciji študentske prakse pri predmetu Didaktika ruščine, saj so naklonjeni in vedoželjni upokojenci idealna ciljna skupina za pridobivanje prvih izkušenj študentov.

6 Ruski center znanosti in kulture, <http://svn.rs.gov.ru/sl/activities/293> (13. 7. 2019).

7 Univerza za tretje življenjsko obdobje, <http://www.utzo.si/utzo-ljubljana/studijski-programi-utzolj/> (13. 7. 2019).

## 2.7 Tečajji ruščine v jezikovnih šolah

Danes ruščino poučujejo na skoraj vseh jezikovnih šolah za vse ciljne skupine. Kolikor nam je znano, ni uradnih podatkov o številu ljudi, ki se v Sloveniji rusko učijo na tečajih, približna ocena pa se vrti okrog 2500.

## 2.8 Ruska diaspora v Sloveniji in pouk dvojezičnih otrok

Po podatkih nekaterih raziskav (Lončar 2016) je v letu 2016 v Sloveniji živelo okoli 1500 Rusov. Veliko otrok ob pouku v slovenskih šolah obiskuje dopolnilni pouk maternega jezika in kulture za ruske in dvojezične otroke, ki ga v sodelovanju z Ministrstvom za izobraževanje, znanost, kulturo in šport od leta 2006 organizira zasebna ustanova Zavod Vesela dRuščina<sup>8</sup> (ustanoviteljica Julija Mesarič). V letu 2016 je bilo k pouku vpisanih 149 otrok.

## 3 Sklepne ugotovitve o stanju ruščine v Sloveniji na današnji dan

- Ruščina je na prelomu v 21. stoletje ponovno zavzela enakopraven položaj med tujimi jeziki v Sloveniji, vzpostavljena je celotna vertikala v izobraževalnem sistemu, od osnovnih šol do tretjega življenjskega obdobja.
- Poučevanje in učenje ruščine ima močno podporo v slovenski družbi in s strani Rusije, krepi se mednarodno sodelovanje in motivacija za učenje ruščine na vseh ravneh.
- Na študij ruščine na Filozofski fakulteti se ob maturantih iz ruščine še vedno vpisujejo tudi začetniki, samo tretjina študentov pa nadaljuje študij na 2. stopnji, kar lahko delno pripišemo temu, da današnje generacije pri študiju vodijo pragmatični cilji, želijo več uporabnega jezikovnega znanja in manj znanstveno-raziskovalnih vsebin.
- Na vseh stopnjah jezikovnega pouka, razen za osnovne šole, so danes na voljo sodobni komunikativni učbeniki tujih založb z avdio-gradivom, ki pa ne upoštevajo specifičnosti pouka ruščine za slovenske učence. Slovenski učbeniki in študijska gradiva so narejeni samo za pouk na univerzitetni ravni. Glede na povečan obseg učenja ruščine v gimnazijah bi v prihodnosti veljalo razmisliti bodisi o izboru učbenika, ki bi ustrezal večini gimnazij, bodisi o

---

8 Zavod Vesela dRuščina, <http://ruskasola.si/ruska-sola-za-otroke/> (13. 7. 2019).

sestavi novega učbeniškega kompleta za pouk ruščine za slovenske dijake. Odprt ostaja tudi problem ustreznega učbenika za osnovne šole.

- Po uvedbi bolonjskega študija ob sicer povečanem zanimanju za študij ruščine na Filozofski fakulteti opazamo, da se je kakovost znanja študentov znižala, študentje so v povprečju pripravljene vložiti v študij manj truda oz. pogosto postavljajo v ospredje nabiranje kreditnih točk in ne znanj.
- Glede zaposlovanja diplomantov ruščine ni uradnih podatkov, saj je študij dvopredmeten in se lahko zaposlijo z enim ali drugim predmetom. Večina si jih, sodeč po vpisu na prevajalsko smer, želi delati v gospodarstvu, kulturi in turizmu.

## Literatura

- Blumenau, Maksim (1927). *Ruska začetnica za Slovence*. Maribor: anonimno.
- Frank, Meta (2015). Poučevanje ruščine kot tujega jezika v slovenskem prostoru. *Vestnik za tuje jezike* 7 (1). 229-253.
- Isačenko, Aleksander (1939). *Ne bojmo se ruščine! Poljuden uvod v rusi jezik za samouke*. Ljubljana: Modra Ptica.
- Jakopin, Franc (1965). *Rusko-slovenski šolski slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Jakopin, Franc (1968). *Slovnica ruskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Javornik, Miha (2018). *Zlati vek ruske kulture*. Ljubljana: Beletrina.
- Komarova, Tatjana (2014) *Uroki rusckogo 1: sem'ja? -> [s'ijjá] = 7«ja»: vvodnyj fonetiko-razgovornyj kurs*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Lončar, Andreja (2016). *Koliko Rusov živi v Sloveniji*: <https://siol.net/novice/slovenija/koliko-rusije-je-v-sloveniji-infografika-422510> (13. 7. 2019).
- Makarova Tominec, Irina (2015). Ruščina in slovenščina: jezikovna odstopanja v ruščini pod vplivom slovenščine kot jezika okolja. *Jezikoslovni zapiski* 21/2. 159-189.
- Nahtigal, Rajko (1946). *Ruski jezik v poljudnoznanstveni luči*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Podlesnik, Blaž (2018). *Pregled ruske kulturne zgodovine*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Preobraženski, Nikolaj (1946). *Prvi korak*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Sever, Jože; Pirogova, Lidija; Orožen, Božena (1977). *Rusko-slovenski učni slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Sever, Jože; Plotnikova, Olga (1990). *Rusko-slovenski in slovensko-ruski slovar*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- Sever, Jože; Derganc, Aleksandra (2006). *Ruska slovnica po naše* (Zbirka Jezikovni priročniki). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Skaza, Aleksander (1998). Slovenska rusistika. *Bilten Društva Slovenija-Rusija*. Ljubljana: DRS (65–70).
- Spanring-Poredoš, Marina (2014): *Ja i ty ... mi in vi: učebnik dlja načinajuščih*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Tominšek, Vlasta (1978). *Ruska jezikovna vadnica za prvi in drugi razred gimnazij*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Tominšek, Vlasta (1979). *Ruska jezikovna vadnica III*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Urbas, Janja (2006) *Situaciji, mnenija, upražnenija. Situacije, mnenja, vaje*. Ljubljana: Bartus.
- Urbas, Janja; Vozelj, Ines (2008). *Učni načrt. Ruščina: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet in matura (420 ur), izbirni predmet (140 ur)*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo. [http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/media/pdf/ucni\\_nacrti/UN\\_RUSCINA\\_gimn.pdf](http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/media/pdf/ucni_nacrti/UN_RUSCINA_gimn.pdf). (13. 7. 2019).
- Urbas, Janja; Vozelj, Ines (2009). *Učni načrt za izbirni predmet. Ruščina: osnovna šola*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo. [http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti\\_izbirni/Ruscina\\_izbirni.pdf](http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Ruscina_izbirni.pdf) (13. 7. 2019).